

Remigiusz Sobański

"Österreichisches Archiv für Kirchenrecht", 21, 1970 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 15/3-4, 329-332

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD CZASOPISM

HOMO DEI

40 (1971) Nr 3

Jan Wojnowski, *Metropolici Gnieźnieńscy — Prymasi Polski*, (s. 163—167).

Życie i działalność arcybiskupów gnieźnieńskich została już w większości opracowana. Autor natomiast zajął się krótkim przedstawieniem tytułów, praw i przywilejów arcybiskupów gnieźnieńskich w ich historycznym rozwoju co do treści prawnej i politycznej. Kolejno autor przedstawił pochodzenie i znaczenie następujących tytułów: arcybiskup princeps — interrex. W Polsce utarło się, że wszystkie powyższe tytuły arcybiskupów gnieźnieńskich zawierano w jednym słowie „prymas”. To też nad tym tytułem i jego znaczeniem autor najdłużej się zatrzymuje.

STUDIA THEOLOGICA VARSAVIENSIA

9 (1971) Nr 1

Jacek St. Bojarski, *Miejsce i rola diakona w społeczności chrześcijańskiej na podstawie Didaskalia apostolorum* (s. 225—262).

Zagadnienie diakonatu cieszy się w ostatnich dziesiątkach lat żywym zainteresowaniem. Podjęto już wiele prób nowego spojrzenia na diakonat w oparciu o badania historyczne. Autor tego artykułu przedstawił znaczenie i rolę diakona w społeczności chrześcijańskiej w III wieku na podstawie Didaskalia apostolorum. Na tle tego bogatego źródła historycznego wyraźnie zarysowana jest rola diakona, jako najbliższego współpracownika biskupa, a w szczególności jego działalność charytatywna i liturgiczna. Diakon pomagał też biskupowi w pracy duszpasterskiej, a nawet przy sprawowaniu sądów. Omawiany artykuł wnosi wiele istotnych elementów do dyskusji nad problemem diakonatu.

Ks. Antoni Gościński

ÖSTERREICHISCHES ARCHIV FÜR KIRCHENRECHT 21 (1970)

Wydany w jednym zeszycie nr 1 i 2 dedykowano Alfredowi Verdrossowi, obecnie już emerytowanemu profesorowi prawa międzynarodowego na uniwersytecie wiedeńskim i słynnemu filozofowi prawa. Na

pierwszym miejscu umieszczono rozprawkę Verdrossa *Die Weiterbildung der klassischen Völkerrechtslehre durch das 2. Vatikanische Konzil* (s. 4—16). Autor zauważa, że od czasów Leona XIII Kościół znów wnosi swój wkład w kształtowanie pokoju międzynarodowego, czego wyrazem są także dokumenty Soboru Watykańskiego II. Inicjatywy Kościoła zdawały się padać na podatny grunt, gdyż po obydwu wojnach światowych obserwowaliśmy odrodzenie prawa naturalnego. Niestety — stwierdza Verdross — w latach ostatnich jesteśmy świadkami usiłowania podważenia prawa naturalnego. Autor postawił sobie za cel wykazanie roli prawa natury jako podstawy prawa międzynarodowego. Punktem wyjściowym rozważań autora jest społeczna natura człowieka, z której wyprowadza naturę państwa. Ponieważ państwa służą ogólnemu dobru ludzkości, zachodzi konieczność ich zespolenia w organizacjach międzynarodowych — zarówno dla zabezpieczenia pokoju, jak też dla realizacji gospodarczych i kulturalnych interesów ludzkości.

H. Flatten ogłosił artykuł *Zum Zeugnisverweigerungsrecht der katholischen Militärgeistlichen bei Verkaufen von Kriegsverweigern in der Bundesrepublik Deutschland* (s. 17—33). W oparciu o analizę prawa NRF stwierdza, że duchowni wojskowi mogą — jeśli uznają to za wskazane ze względów duszpasterskich — odmówić złożenia zeznań wobec sądu.

H. R. Klecatsky jest autorem rozprawy *Religionsfreiheit und Religionsdelikte* (s. 34—55), poświęconej zagadnieniu wolności religijnej i przestępstwom przeciw religii w świetle austriackiego prawa państwowego i stanowi przyczynek do dyskusji nad reformą tego prawa. Zdaniem autora z wolności religijnej nie wynika wolność wyzywania czy wyszydzania religii i przedmiotów kultu religijnego. Strony kiego prawa karnego oraz odnośnie stanowiska episkopatu Austrii kiego prawa karnego oraz odnośnie stanowiska episkopatu Austrii i kościoła ewangelickiego.

Artykuł E. Kussbacha *Die Errichtung eines selbständigen Bistums Lugano* (s. 96—114) jest wprowadzeniem historycznym i komentarzem do umowy zawartej 24. 7. 1963 między szwajcarską Radą Federalną i Stolicą Apostolską odnośnie do erekcji biskupstwa w Lugano. Autor przytacza pełny tekst umowy.

W. M. Plöchl w artykule *Das neue päpstliche Gesandtschaftsrecht* (s. 115—129) omawia motu proprio *Sollicitudo omnium Ecclesiarum*. W przeciwieństwie do niektórych innych autorów (zwłaszcza Neumann) autor przyjmuje z uznaniem wspomniane motu proprio i jest zdania, że odpowiada ono życzeniom wyrażonym przez ojców soborowych w dekreście *Christus Dominus*.

Ciekawy jest artykuł H. Schwendenweina *Die Errungenschaften der Französischen Revolution und das Kanonische Recht. Überlegungen zur einer Frage der Rechtsentwicklung* (s. 130—141). Autor przyznaje, że w Kościele katolickim mówi się dzisiaj o ochronie

praw człowieka i poczyniono już w tej dziedzinie skromny początek. Zagadnienie to narasta proporcjonalnie do wzrostu decentralizacji w Kościele. Główną trudność dla sądownictwa administracyjnego w Kościele widzi autor w braku sędziów materialnie niezależnych. Ciekawe są impresje autora dotyczące konfrontacji praw osoby i społeczności.

O. Heggelbacher przedstawił artykuł *Der geistliche Dienst nach Dantes Divina Commedia* (s. 208—224). Heggelbacher zwraca uwagę, że zarzuty wysuwane przez Dantego przeciw Kurii Rzymskiej, papieżowi i prawu kościelnemu wymagają odpowiedniej interpretacji, która na tle historycznym uwypukliłaby stopień ich zasadności. Wg autora zbyt mało poświęcono dotychczas uwagi Dantowskiej koncepcji Kościoła, który wg Dantego jest ludem Bożym i Ciałem mistycznym. Wciąż powtarza się u Dantego pytanie o kształt służby Kościoła dla świata.

Stosunkom Kościoła — państwo w Austrii poświęcony jest artykuł W. Hermanna *Zum Richtungswechsel in der Patronatsjudikatur* (s. 225—232).

G. May w artykule *Die Mischehenfrage auf der ersten Generalversammlung der Bischofssynode* (s. 233—266) podaje krytyce głosy domagające się reformy prawa kościelnego w przedmiocie małżeństw mieszanych. Dodać trzeba, że postulaty, do których autor odnosi się tak krytycznie, zostały wprowadzone w życie przez motu proprio *Matrimonia mixta*.

W. Kuhnert jest autorem artykułu *Die verfassungsrechtliche Entwicklung der Evangelischen Kirche in Österreich zur Zeit der ersten Republik* (s. 313—328). Omawia on i podkreśla wysiłki kościoła ewangelickiego w Austrii dla zachowania jedności w latach 1919—1938.

Bp P. Rusch w artykule *Bischof und Konzil* (s. 329—340) zwraca uwagę na ewolucję stosunków Kurii Rzymskiej do biskupów.

M. Pesendorfer w artykule *Kritische Bemerkungen zur Ein-*

M. Pesendorfer w artykule *Kritische Bemerkungen zur Einführung des Diakonates als eigene ständige Weihstufe in Österreich* święceń diakonatu czterem żonatym mężczyznom. Autorka stoi na stanowisku, że brak jeszcze wymaganych przez motu proprio *Diaconatus ordinem* przepisów wykonawczych episkopatu Austrii i dlatego brak było wg autorki podstawy prawnej dla udzielenia tych święceń.

Znaczną część każdego numeru Österreichisches Archiv für Kirchenrecht przynosi pomniki nowego prawa.

Z prawa powszechnego zamieszczono w niemieckim tłumaczeniu m. in. pismo apostolskie Pawła VI o uprawnieniach kardynałów w ich kościołach tytularnych (s. 142), dekret o sposobie uczestniczenia przez zakonników laików w zarządzie zgromadzeń zakonnych kleryckich (s. 143), instrukcję o życiu kontemplatywnym i klauzurze mniszek (s. 144—146), motu proprio *Matrimonia mixta* (s. 267—271), regulamin synodu biskupów (s. 273—282), dekret o uprawnieniach przyznanych w dniu 4. 6. 1970 zgromadzeniom zakonnym (s. 348).

Dużo miejsca przeznaczono dla dokumentów prawa partykularnego Austrii. W numerach z r. 1970 znajdujemy: statut Rady Pastoralnej diecezji Feildkirch (s. 147—148) oraz Rady kapłańskiej tejże diecezji (s. 286—288), statut Rady Pastoralnej diecezji Graz—Seckau (s. 353—355), zezwolenie na odprawianie mszy św. niedzielnej i świątecznej w przeddzień wieczorem wraz z uzasadnieniem i ze wskazówkami pastoralnymi w diecezji Graz—Seckau (s. 148—151) oraz w archidiecezji wiedeńskiej (s. 167), statut synodu archidiecezji wiedeńskiej (s. 155—167), dekret wprowadzający w życie nową organizację archidiecezji wiedeńskiej odpowiadającą postoulatom synodu tejże archidiecezji (s. 167—181), przepisy wykonawcze Konferencji Episkopatu Austrii do motu proprio *Matrimonia mixta* (s. 349—353), statut instytutu katechetycznego archidiecezji wiedeńskiej (s. 357—359).

Z prawa kościoła ewangelickiego należy odnotować wskazówki Synodu Kościoła Ewangelickiego odnośnie do zawierania małżeństw przez osoby rozwiedzione (s. 291). Gdy chodzi o państwowe prawo wyznaniowe, największe zainteresowanie wzbudza ustawa parlamentu austriackiego o studiach teologicznych na uniwersytetach austriackich

Ks. R. Sobański

STUDIA WARMIŃSKIE

Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, tom VII 1970 r.

Cały tom VII „*Studiów Warmińskich*” poświęcony jest postaci Ks. kard. Stanisława Hozjusza, głównego autora reformy potrydenckiej Kościoła w Polsce i kandydata na ołtarze, którego proces beatyfikacyjny jest rozpoczęty.

Utworzona w diecezji warmińskiej Komisja Historyczna, przygotowująca proces, przystąpiła do opracowania i wydania pism samego Hozjusza znajdujących się w kraju i za granicą oraz materiałów historycznych, związanych z jego osobą i działalnością. Pierwszym owocem tych poszukiwań jest właśnie tom VII „*Studiów Warmińskich*” o czym informuje „Słowo wstępne” do tego tomu.

Dział „Rozprawy” zawiera następujące artykuły naukowe:

1. Bp Jan Obłąk, *Zagadnienie duszpasterstwa ludności polskiej na Warmii w drugiej połowie wieku XVI* (s. 9—33).

W artykule tym autor omawia szczególne zasługi St. Hozjusza na tym polu, ilustrując je dokumentami z poszczególnych placówek duszpasterskich, protokółami wizytacji itp.

2. Ks. Alojzy Szorc, *Stanisław Hozjusz a reformacja w Elblągu* (s. 35—88).
3. Ks. Tadeusz Pawluk, *Niektóre aspekty kontrreformacyjnej postawy St. Hozjusza* (s. 89—118).
4. O. Henryk Damian Wojtyska CP, *Geneza wyboru Stanisława Hozjusza na legata papieskiego soboru Trydenckiego* (s. 119—139).